

การสร้าง ความหมายเกี่ยวกับ “แม่ย่านางเรือ” ของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลา

THE MEANING OF THE BOAT NYMPH OF LOCAL FISHERMEN, SONGKHLA PROVINCE

ณัฏฐณิชา พรรณรัตน์

Natthanicha Phannarat

สาขาการจัดการทางวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Natthanicha.phan@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงการสร้างความหมายเกี่ยวกับแม่ย่านางเรือของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในลักษณะของทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) เข้ามาทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ ผลการศึกษาการสร้างความหมายเกี่ยวกับแม่ย่านางเรือของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลา ในความเชื่อของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลา “แม่ย่านางเรือ” คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นสัณเภาลี้คอยปกป้องรักษาต้นไม้ภายในป่าปกป้องรักษาคนดีที่นำต้นไม้ไปมาสร้างเรือและเป็นที่พึ่งทางใจเวลาชาวประมงออกทะเล นอกจากนี้ในด้านความปลอดภัยแล้วยังมีในเรื่องของการบนบานศาลกล่าวให้จับปลาและสัตว์น้ำ ลักษณะของแม่ย่านางในความเชื่อของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลา ถูกกำหนดให้มีลักษณะเป็นผู้หญิงหรือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น ทำหน้าที่คอยปกป้องคุ้มครองเจ้าของเรือและผู้ที่มีความเชื่อในแม่ย่านางเรือ แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวระหว่างความเชื่อในท้องถิ่นกับศาสนาได้อย่างผสมผสานลงตัวเพราะผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับแม่ย่านางเรือต้องประกอบพิธีกรรมในการเคารพบูชา ซึ่งการจะมีวิธีการประกอบพิธีกรรมแตกต่างกันไปตามความเชื่อของแต่ละคน แต่สิ่งหนึ่งที่ชาวประมงพื้นบ้านพึงระลึกและปฏิบัติคือต้องเป็นคนดี มีความประพฤติที่ดี เพราะอิทธิพลจากความเชื่อที่ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะอยู่และคอยคุ้มครองเจ้าของเรือที่เป็นคนดี

คำสำคัญ: การสร้างความหมาย , แม่ย่านางเรือ , ชาวประมงพื้นบ้าน , จังหวัดสงขลา

ABSTRACT

This study aims to study the meaning about the boat nymph of local fishermen in Songkhla by means of qualitative research (Qualitative Research) in the manner of theoretical foundations (Grounded Theory) came up to the present. event The study of meaning about the boat nymph fishermen Songkhla. The belief of traditional fishermen in Songkhla. the boat nymph is a ghost the trees in the forest preserve, protect good people who put the tree in the forest to build a boat and a spiritual refuge for fishermen out at sea. In addition to safety, there is the matter of the oath to fish and aquatic life. The nature of the figurehead of the tenets of traditional fishermen in Songkhla. Is set to have a woman as sacred or invisible. The boat nymph duties are to protect ship owners and those who have faith in the ship figurehead. Demonstrating adaptation between local religious beliefs were a perfect combination for those who have faith figurehead on a ship must rites of worship. This is how the rituals vary according to the beliefs of each person. But one thing to remember fishermen and practice is a good man with good conduct. Because of the influence of the belief that what is sacred and to protect ship owners are nice people.

Keywords : The meaning, the boat nymph, traditional fishermen, songkhla

บทนำ

ในสังคมปัจจุบันเป็นสังคมยุคโลกาภิวัตน์มีความสัมพันธ์กับข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีมีอิทธิพลหลอมรวมโลกและเชื่อมโยงโลก ทำให้โลกมีระบบเดียวกัน ซึ่งการเชื่อมโยงมีขนาดและความเร็วในอัตราที่เร็วกว่าที่เคยเป็นในสมัยอดีตโลกาภิวัตน์จึงเป็นกระบวนการที่โลก ระบบเศรษฐกิจและสังคมเป็นรูปแบบเดียวกันบูรณาการและพึ่งพิงกัน ปัจจัยที่ทำให้โลกเล็กลงคือความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสาร การขนส่ง การรวมพลังทางภูมิศาสตร์การเมืองและเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน ผลที่เกิดคือระบบสังคมและการเมืองที่เคยเป็นระบบปิดได้เปิดออกและอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลง ความเป็นตะวันตกหรือความทันสมัยเป็นภาวะหนึ่งที่แพร่กระจายไปทั่วโลก เมื่อแพร่ไปแล้วปกติจะทำลายวัฒนธรรมที่มีอยู่ก่อนและทำลายความสามารถกำหนดอนาคตตนเองของท้องถิ่น แต่บางท้องถิ่นยังมีการเล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรม ความรู้ที่มีอยู่ของท้องถิ่นที่เกิดจากการเรียนรู้สั่งสมจากบรรพบุรุษเกิดเป็นภูมิปัญญาในด้านต่างๆที่ใช้ในการดำรงวิถีชีวิตและเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆในลักษณะรูปธรรมและนามธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น ความเชื่อเป็นปรากฏการณ์นามธรรมที่เกิดขึ้นกับมนุษย์

ความเชื่ออยู่กับมนุษย์มานานเท่ากับการที่มนุษย์มีความรู้สึกนึกคิด ความไม่รู้ต่อการแสวงหาคำตอบที่ตนสงสัยไม่ได้หรือแม้เมื่อสามารถหาคำตอบที่เป็นวิทยาศาสตร์ มีเหตุผล แต่มนุษย์ยังมีความเชื่อ ความเชื่อมีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตอยู่ตลอดเวลาความเชื่อมีความยิ่งใหญ่ต่อการก่อสร้างสังคม เกิดกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ต่างสร้างสรรค์ปรุงแต่งมีนักวิชาการหลายท่านต่างให้นิยามของความเชื่อแตกต่างกัน ลักษณะของความเชื่อเป็นเครื่องแสดงความซื่อสัตย์ของปรากฏการณ์ทางความคิด การเรียนรู้และการทำความรู้จัก เข้าใจโลกตามความเป็นจริงเป็นจุดเริ่มต้นในการอธิบายสิ่งที่คิดและสิ่งที่ก่อให้เกิดความรู้สึก สิ่งเร้าเป็นปมคิดของบุคคลจนเกิดความคาดคะเนว่าควรเป็นเช่นนั้น หรือความน่าจะเป็นเช่นนั้น เมื่อบุคคลวางใจและยอมรับแล้ว ส่วนของความเชื่อนั้นก็พัฒนาไปสู่ความเข้าใจ มีคำอธิบายอาจจะเชื่อได้หรือเชื่อไม่ได้ แต่เมื่อสังคมและกลุ่มสังคมยอมรับความเชื่อนั้นแล้ว สิ่งที่เชื่อ เรื่องที่เชื่อก็เป็นสมบัติของบุคคลในสังคม เกิดการรับรู้และเรียนรู้สืบทอดความเชื่อนั้นให้คนในชุมชนเข้าใจร่วมกันและบางความเชื่อได้พัฒนาไปสู่ข้อปฏิบัติตามของสังคม ความเชื่อที่สร้างขึ้นในวิถีชีวิตมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อสมาชิกของสังคมที่มีการปรุงแต่งความเชื่อพร้อมคำอธิบาย ลักษณะของความเชื่อที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ธรรมชาติที่ดำเนินไปอย่างปกติเป็นสภาพที่ดำรงอยู่ ความรู้สึกขาดความเชื่อมั่นและความรู้สึกปลอดภัยได้รับการคุกคามเพราะความผิดปกติของธรรมชาติที่แปรปรวนของสภาพดินฟ้าอากาศ ไม่มีใครสามารถอธิบายได้

ความสำคัญของความเชื่อในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในอดีตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่แวดล้อมไปด้วยป่าเขา ลำเนาไม้ มีแผ่นฟ้าและผืนน้ำที่ไหลเป็นลำธาร หนองบึง แม่น้ำสายลม แสงแดด ความร้อน ความหนาวเย็น ความเงิบ ความมืด ความสว่างมีหลายสิ่งหลายอย่างที่ยากลำบากชีวิตของมนุษย์ สรรพสัตว์สัตว์น้อยใหญ่ ในป่ามี เก้ง กวาง ช้าง กระต่าย หมี อูฐ ยีราฟ ม้า ฯลฯ ชีวิตแต่ละชีวิตดำรงอยู่ตามวิถีชีวิตของตนทั้งดินแดนที่ปกคลุมด้วยหิมะ ทะเลทราย ป่าดงดิบ ไม่มีตึก ไม่มีปราสาทบ้านโรงพยาบาล ไม่มีการสื่อสารแพร่ภาพผ่านโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต อย่างที่ผู้คนในยุคปัจจุบันมีอยู่อย่างพร้อมพร้อมและยังมีการพัฒนาก้าวหน้าอย่างไม่สิ้นสุด ในแวดล้อมของสรรพสิ่งที่ธรรมชาติยังคงความเป็นธรรมชาติยังคงความเป็นธรรมชาติยังมีปรากฏการณ์ของภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น เช่น แผ่นดินไหว ไฟป่า พายุร้าย พายุผ่า ทอร์นาโด สึนามิ โรคระบาด เป็นต้น บรรดาผู้คนในครอบครัว ในเผ่า แม้แต่สรรพสัตว์ ต่างก็ล้มตายโดยไม่ทราบสาเหตุก่อให้เกิดมนุษย์เกิดความหวาดกลัวต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง มนุษย์ไม่เข้าใจว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นไปเช่นนั้นจึงจำยอมต่อสิ่งที่เกิดขึ้นแต่ละครั้ง มนุษย์ไม่เข้าใจว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น จึงจำยอมต่อสิ่งที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามมนุษย์เป็นผู้ที่มีความคิด มีจินตนาการจึงพยายามแสวงหาเหตุผลหาความจริงที่เกิดขึ้น แต่เพราะความรู้ที่มีเล็กน้อยจึงไม่สามารถอธิบายได้ว่า ทำไมฟ้าผ่า ทำไมฟ้าจึงร้องทำไมดวงอาทิตย์ต้องขึ้นทางตะวันออกและตกทางทิศตะวันตก ทำไมจึงเกิดปรากฏการณ์

สุริยุปราคา ทำไมแผ่นดินไหว ทำไมเกิดแผ่นดินยุบ เมื่อมนุษย์มีความรู้จำกัดและอธิบายเหตุผลต่างๆได้ไม่ชัดเจน การจินตนาการและสร้างเหตุผลประกอบเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต เพื่ออธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นว่ามีสาเหตุมาจากอะไร ภาพจินตนาการที่วาดไว้คือความน่าจะเป็นว่าต้องมีผู้ทรงอำนาจยิ่งใหญ่ สถิตอยู่เหนือธรรมชาติเป็นบุคคลผู้บันดาลให้เป็นไปเช่นนั้น ผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติที่มนุษย์ในแต่ละสังคมจินตนาการจึงมีชื่อเรียกขนานแตกต่างไปตามความคิด

ความเชื่อในเรื่องที่เกี่ยวกับเรือสอคล้องและมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชาวเรือมาตั้งแต่สมัยโบราณเพราะเรือเป็นนวัตกรรมความเจริญด้านการคิดค้นเทคโนโลยีที่สูงขึ้นเรื่อยๆในสังคมมนุษย์ต่อการตอบสนองความต้องการในสังคมและเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกในวิถีชีวิตทั้งการคมนาคม การประกอบอาชีพ ความเชื่อ ประเพณีต่างๆ เป็นต้น ในน่านน้ำบริเวณหมู่เกาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้คนที่อาศัยอยู่ตามบริเวณชายฝั่งต่างมีการติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขายระหว่างกันมาตั้งแต่โบราณและเรือขายการค้าเหล่านี้ได้ครอบคลุมผู้คนในชุมชนบริเวณพื้นที่หลังชายฝั่งจนขยายเป็นการติดต่อค้าขายข้ามทวีประหว่างยุโรปและเอเชีย การสร้างเรือนั้นเกี่ยวข้องกับการค้าและการคมนาคมขนส่ง เริ่มตั้งแต่การนำไม้มาปูเป็นกระดานเรือและเชือกโยงมะพร้าวสำหรับยึดส่วนประกอบไว้ด้วยกันเสมือน “เย็บ” หรือ “มัด” ไว้ด้วยกันโดยไม่ใช้ตะปูนอกจากการใช้หมุดหรือเดือย

การสร้างเรือนำมาซึ่งปฏิสัมพันธ์ของคนหลายกลุ่มจึงเป็นทั้งประดิษฐ์กรรมและสัญลักษณ์ของวิถีชีวิตของชาวเรือ ซึ่งใช้เรือเป็นพาหนะริมฝั่งทะเลหรือใช้เดินทางออกนอกฝั่งเป็นสัญลักษณ์ของการคมนาคมขนส่งครั้งอดีต รวมไปถึงเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมในอาณานิคมอันกว้างขวาง สังคมชาวเรือนอกจากเป็นสังคมที่ใช้เรืออันมีแบบแผนการสร้างร่วมกันแล้ว เทคโนโลยีในการสร้างเป็นที่ยอมรับร่วมกันจนทำให้วัสดุสำหรับสร้างและตัวของเรือเองกลายเป็นสินค้าสำคัญในสังคมชุมชนบริเวณน่านน้ำด้วย กำเนิดและวิวัฒนาการของเรือสัมพันธ์กับชุมชนชาวเรือซึ่งได้พัฒนาทักษะเกี่ยวกับการเดินเรือ การสร้างเรือ ที่ใช้ในแม่น้ำทะเลเป็นพาหนะใช้คมนาคมและใช้หาปลาหรือทรัพยากรทางน้ำอื่นๆในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมเรือเป็นกลไกช่วยสร้างความเชื่อมโยงและแวดวงของชุมชนหลากหลายกลุ่มให้เกิดขึ้นแล้ว นำไปสู่การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม การแพร่ของอารยธรรม และการแลกเปลี่ยนค้าขายตั้งแต่ครั้งบรรพกาล การเดินเรือของชาวเรือจำเป็นที่ต้องมีความรู้เกี่ยวกับเงื่อนไขลมมรสุม รู้จักเลือกเวลาเดินเรือ เพราะการเดินเรือไม่ว่าในแม่น้ำหรือในทะเลสามารถมีภัยอันตรายได้ตลอดเวลาจึงมีการกำหนดและสร้างสัญลักษณ์ขึ้นมาของชาวเรือเป็นที่พึงพิงทางด้านจิตใจจากความเชื่อและแรงศรัทธาจากสิ่งที่เหนือธรรมชาติให้มีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตของชาวเรือ

แม้ยานางจึงเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ทางความคิด ประสบการณ์ในชีวิตที่สะท้อนถึงความเชื่อที่มีความในวิถีชีวิตและพฤติกรรมของชาวเรือซึ่งเป็นความเชื่อที่มีอยู่ในสังคมชาวเรือทั้งชาวตะวันตกและชาวตะวันออกโดยเฉพาะในสังคมไทย ทั้งนี้ลักษณะความเชื่อการให้ความหมายกับแม่น้ำนางเรืออาจมีความแตกต่างกันในแต่ละสังคมขึ้นอยู่กับความเป็นมาและบริบทของสังคมนั้นๆชาวเรือในภาคใต้มีทั้งชาวเรือทางทะเลและชาวเรือตามแม่น้ำด้วยภูมิศาสตร์ที่ตั้งของพื้นที่ทางภาคใต้ของประเทศมีลักษณะเป็นคาบสมุทรยื่นลงไปบนทะเลและขนานกับทะเลทั้งสองด้านคืออ่าวไทยและทะเลอันดามันประกอบกับอยู่ในเขตรมรสุมเขตร้อนจึงมีฝนตกชุกและทำให้เกิดแม่น้ำสายสั้นๆมากมายประกอบในอดีตเคยเป็นดินแดนที่มีการติดต่อค้าขายทางเรือในเส้นทางเรือโบราณจึงทำให้วิถีชีวิตชาวใต้มีความสัมพันธ์กับการเดินทางและประกอบอาชีพเกี่ยวกับสายน้ำอย่างกลมกลืนจากอดีตจนถึงปัจจุบันถึงแม้ว่าจุดประสงค์ของการใช้ประโยชน์จากเรืออาจมีความแตกต่างจากอดีตไปบ้างไม่มากหรือน้อยแต่ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาแม่น้ำนางเรือยังคงมีอยู่สำหรับชาวเรือจากเรื่องราวของบรรพบุรุษผ่านการบอกเล่าของผู้อาวุโสในชุมชนที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เด็กในการใช้ชีวิตออกทะเล

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาการสร้าง ความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลา เพื่อทำความเข้าใจถึงอิทธิพลของความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลา โดยใช้แนวทางการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะทฤษฎีฐานราก(grounded theory)เป็นวิธีวิทยา

ที่ใช้ทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์โดยมาจากความเชื่อที่ว่ามนุษย์ได้สร้างความหมายต่างๆที่อยู่รอบตัวขึ้นมาจากการสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือความเข้มแข็งของชุมชน ดังนั้นปรากฏการณ์หรือความจริงของสังคมจึงถูกตีความและให้ความหมายโดยคนที่อาศัยอยู่ในบริบทนั้นพยายามทำความเข้าใจถึงความหมาย ประสบการณ์ เหตุการณ์ต่างๆ เพื่อสามารถตีความปรากฏการณ์ได้ตรงกับ ความหมายของสิ่งที่เกิดขึ้น อันนำไปสู่การทำความเข้าใจปรากฏการณ์นั้นๆ ซึ่งในการศึกษาในครั้งนี้ต้องการศึกษาถึงการสร้างความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลาว่าถูกให้ความหมายอย่างไรในวิถีชีวิต

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือและการสร้างความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลา

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ได้เริ่มต้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนั้นกำหนดวัตถุประสงค์และประเด็นในการศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research)ลักษณะวิธีวิทยาของการสร้างทฤษฎีฐานราก โดยมาจากความเชื่อที่ว่ามนุษย์ได้สร้างความหมายต่างๆที่อยู่รอบตัวขึ้นมาจากความสัมพันธ์กับผู้อื่น ปรากฏการณ์ทางสังคมหรือความจริงทางสังคมจึงถูกตีความและให้ความหมายโดยคนที่อยู่ในบริบทสังคมนั้นๆ ทฤษฎีจะถูกสร้าง(Construct) และได้รับการตรวจสอบ(verify)โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง(Purposive Sampling) กำหนดเป็น 2 กลุ่มดังนี้ กลุ่มที่หนึ่งคือ ครอบครัวชาวประมงพื้นบ้าน จำนวน 25 คนแบ่งตามลักษณะบริบทของพื้นที่ คือ ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านฝั่งทะเลอ่าวไทย คือ ชุมชนเก่าแสง อำเภอมืองจังหวัดสงขลาจำนวน 15 คน และชุมชนชาวประมงพื้นบ้านฝั่งทะเลสาบสงขลา คือ ชุมชนเกาะยอ อำเภอมืองจังหวัดสงขลา จำนวน 10 คนกลุ่มที่สองคือ ประชาชนชาวบ้านในพื้นที่ จำนวน 5 คนรวมทั้งสิ้น 30 คน โดยใช้เครื่องมือการวิจัยคือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) วิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยการตีความข้อมูลแล้วทำการพรรณนาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎี (theoretical generalization)

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาได้แบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลา จากการศึกษาพบว่าในความเชื่อของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลา “แม่น้ำนางเรือ” คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นสมภเวศคอยปกป้องรักษาต้นไม้ภายในป่าปกป้องรักษาคนดีที่นำต้นไม้ไปมาสร้างเรือและเป็นที่พักพิงใจเวลาชาวประมงออกทะเล นอกจากนี้ในด้านความปลอดภัยแล้วยังมีในเรื่องของการบนบานศาลกล่าวให้หาปลาและสัตว์น้ำได้จำนวนมากๆ

โดยมีการนำผ้าหลากสีมาผูกไว้ที่หัวเรือประมงเพื่อเป็นสัญลักษณ์การให้ความเคารพบูชาแล้วมีการประกอบพิธีบูชาแม่น้ำนางเรือก่อนออกทะเลด้วยอาหารคาวหวานที่มี ส่วนใหญ่ชาวประมงพื้นบ้านมักใช้ขนมหวานในท้องถิ่น เช่น ข้าวเหนียวเหลืองมูล น้ำชา ผลไม้ ซึ่งเป็นอาหารในวิถีชีวิตของชาวใต้ที่นิยมบริโภคอาหารลักษณะนี้ ในการเซ่นไหว้แม่น้ำนางเรือก่อนออกทะเลหาปลา เนื่องจากในความหมายของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลา แม่น้ำนางเรือคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงได้มีการสร้างข้อห้ามการห้ามลบหลู่โดยการห้ามบุคคลไปนั่งบนหัวเรือซึ่งเป็นที่สถิตของแม่น้ำนางเรือและมีข้อห้ามที่ต้องทำเวลาจะขึ้นเรือ “ห้ามผู้หญิงมีประจำเดือน เค้าไม่ให้ลงเรือ ผู้ชายต้องอาบน้ำก่อนลงเรือให้ล้างตัวให้สะอาด”

ข้อห้ามในลักษณะนี้เป็นหลักปฏิบัติที่เหมือนกันทั้งชาวประมงพื้นบ้าน เมื่อถึงเวลาที่ชาวประมงพื้นบ้านมีความต้องการไม้เพื่อเอาไปสร้างเรือจะอาศัยพรานป่าซึ่งเป็นผู้ชำนาญทางภายในป่าที่นำทางเสาะแสวงหาไม้ตะเคียนเพื่อนำมาสร้างเรือและหมอทำพิธีในการเดินทางเข้าป่าไปพร้อมกับพรานป่าซึ่งบุคคลที่สามารถที่จะมาเป็นหมอในการทำพิธีต้องเป็นบุคคลที่เป็นคนดีอยู่ในศีลธรรมและเป็นที่ยอมรับกันภายในหมู่บ้าน ในการทำพิธีหมอพิธีมีการทำพิธีกรรมขออนุญาตและอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำต้นตะเคียนแต่ละต้น เพราะถ้าไม่ขออนุญาตและทำพิธีอัญเชิญ ชาวประมงพื้นบ้านมีความเชื่อว่าอาจจะมียักษ์ถึงชีวิตได้ซึ่งผู้ทำพิธีอัญเชิญก็อาจจะแตกต่างกันไปตามแต่ละศาสนา ศาสนาพุทธมีผู้ที่ชาวบ้านเรียกว่า “หมอ” มาอัญเชิญและทำพิธีส่วนศาสนาอิสลามมี “คาโตะ” หรือ “โตะอิหม่าม” มาทำพิธีอัญเชิญตามความเชื่อ ความเชื่อหนึ่งที่แฝงในความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือคือเวลาอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาสู่เรือของตนแล้วต้องปฏิบัติตนเป็นคนดีไม่พูดจาหยาบคาย ไม่โกหก เป็นต้น

ในส่วนชาวไทยพุทธมีการไหว้ก่อนออกเรือโดยใช้รูปและเครื่องเซ่นต่างๆที่หาได้ง่ายในชุมชนก่อนออกทะเลหาปลาเพื่อเชื่อในเรื่องแม่น้ำนางเรือช่วยคลบบันดาลให้หาปลาได้คราวละมากๆและความเชื่อต่างๆที่ไม่ให้ปฏิบัติเวลาขึ้นบนเรือเช่นการไม่ใส่รองเท้าเวลาขึ้นบนเรือเพราะถือว่าเรือเป็นของศักดิ์สิทธิ์ **“ความเชื่อแม่น้ำนางเรือประวัติมาจากต้นไม้ตะเคียนมีเจ้าของอยู่ข้างลิ้นในต้นไม้ตะเคียนถ้าโค่นเฉยๆบางคนอาจมีอันเป็นไปต้องชอกก่อน ขอเชิญมาต่อเรือจากที่อยู่กับไม้มาอยู่ในเรือเค้าก็มา สมัยก่อนมีการแคว้ไม้ทำเรือมีการทำพิธีชอกก่อนที่จะแคว้ไม้ คนทำพิธีเป็นโตะอิหม่ามก็ได้บางคนใช้หมอ ก่อนที่จะตัดก็ทำพิธี อัญเชิญมาอยู่กับเรือลำนี้อย่าให้ล้มหากินดี แล้วพอมารเจอคนจริงเขาก็จะหยุดพอมารเจอคนที่ไม่ใช่ก็คนไม่ต่อแหล คนดี พอมารอยู่กับคนที่ดีจะเจริญก้าวหน้า ผู้รู้เค้าบอกมาสักระยะเวลาชอบคนที่พูดจริงไม่ใช่ก็คน ต่อแหล”** เพราะมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ถ้าหากบุคคลที่ไม่ใช่คนดีมีศีลธรรมมาเป็นหมอทำพิธีอาจทำให้เกิดอาเพศภัยอันตรายและไม่เป็นสิริมงคลกับเจ้าของเรือและลำเรือเอง **“คนที่มาทำพิธีต้องเป็นคนจริงมีศีลธรรมพูดอะไรแล้วก็ต้องทำตามที่ได้พูดถ้าไม่ทำตามที่ได้พูดไม่ได้เด็ดขาดต้องพูดจริง คนจริงคนดี จะศักดิ์สิทธิ์ต่อพิธีและเจ้าของเรือกัน”** เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการนำความเชื่อของชุมชนที่ได้รับสืบทอดคล้องกับคำสอนศาสนาที่มีหลักคำสอนให้คนเป็นคนดี มีจริยธรรม เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่คนในชุมชนยึดถือและผู้ที่เป้นหมอทำพิธีหรือโตะอิหม่ามเป็นบุคคลของชุมชนที่ชาวบ้านให้การนับถือยอมรับเป็นคนดีมีศีลธรรมเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่คนในชุมชน

วิธีการค้นหาต้นไม้มารสร้างเรือ นอกจากใช้พรานป่าที่อาศัยในหมู่บ้านแล้วบางกรณีชาวประมงพื้นบ้านใช้ชาวเขมรชาวกู ในจังหวัดพัทลุง เพราะบางครั้งจำเป็นต้องไปเสาะแสวงหาไม้ตะเคียนถึงอำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ซึ่งในอดีตจังหวัดพัทลุงมีป่าที่อุดมสมบูรณ์และเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกับจังหวัดสงขลา ภายในจังหวัดพัทลุงมีกลุ่มเขมร ชาวกู อาศัยอยู่และมีความสามารถเป็นผู้นำทางไปเสาะแสวงหาไม้ตะเคียนในป่า เนื่องจากชาวเขมร ชาวกู ในอดีตจะอาศัยอยู่ในป่าจึงมีความชำนาญเส้นทางและการใช้ชีวิตในป่าเช่นเดียวกันกับพรานป่า เมื่อพบต้นตะเคียนทองที่ได้ลักษณะนั้นคือการเริ่มต้นดูจากลักษณะขนาดของต้นไม่ว่าลำต้นที่จะนำมาสร้างเรือได้ขนาดตามขนาดเรือที่ชาวประมงพื้นบ้านต้องการหรือไม่

ในสมัยก่อนไม่มีการกำหนดขนาดของต้นตะเคียนทองที่จะนำมาสร้างเรือ เมื่อเสาะแสวงหาเจอต้นตะเคียนส่วนใหญ่ จะกำหนดขนาดตามที่ต้องการใช้งานในอดีตมักจะกำหนดขนาดของเรือประมาณ 7 วา และ 10 วา และส่วนใหญ่เรือประมงที่ใช้ออกทะเลชาวประมงพื้นบ้านมักใช้เรือเหลา เพราะเป็นเรือขนาดใหญ่เพราะในอดีตมีต้นไม้มากเลือกมาและลำต้นใหญ่ที่ได้ขนาดตามที่ต้องการแล้วและคุณลักษณะของไม้ตะเคียนทองในความเชื่อของหมอทำพิธีและชาวประมงพื้นบ้านมักเลือกต้นตะเคียนทองที่มีตาไม้ชัดเจน เวลาตัดต้นตะเคียนพยายามให้ด้านที่มีตาไม้อยู่ในด้านหัวเรือ ในความหมายของชาวประมงพื้นบ้านมีความเชื่อว่าเมื่อมีตาไม้อยู่ที่หัวเรือนั้นช่วยอำนวยความสะดวกตอนที่ออกหากินในทะเลเรือจะมีตาที่สามารถมองเห็นเส้นทางในการเดินเรือเห็นได้ชัดเจนและสามารถเห็นแหล่งที่มีสัตว์น้ำชุมได้ชัดเจน

2. อิทธิพลต่อความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือที่ถูกสร้างความหมายให้เป็นเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลา การสร้างความหมายให้กับแม่น้ำนางเรือของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลาให้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ จากการศึกษาชาวประมงได้สร้างความหมายให้แม่น้ำนางเรือคือสัณเภาเสี้ยมคอยปกป้องรักษาต้นไม้ภายในป่าและเมื่อนำต้นไม้มาสร้างเป็นเรือสัณเภาเสี้ยมจะมาลึงสถิตตามการอัญเชิญตามพิธีของแต่ละบุคคล โดยอัญเชิญมาที่หัวเรือทำหน้าที่ปกป้องรักษาเรือและเป็นที่พึ่งทางใจเวลาชาวประมงเวลาออกทะเล นอกจากนี้ในด้านความปลอดภัยแล้วยังมีในเรื่องของการบนบานศาลกล่าวให้จับปลาและสัตว์น้ำ ลักษณะของแม่น้ำนางในความเชื่อของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลา ถูกกำหนดให้มีลักษณะเป็นผู้หญิงหรือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น ทำหน้าที่คอยปกป้องคุ้มครองเจ้าของเรือทั้งในด้านการประกอบอาชีพ แล้วยังมีอิทธิพลต่อความเชื่อในการดำรงตนให้เป็นคนดีของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลาด้วย เช่นเดียวกันมีการสร้างความหมายให้กับแม่น้ำนางเรือคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่คู่กับเรือและจิตใจของชาวประมงทั้งในด้านความปลอดภัยการประกอบอาชีพที่ต้องเสี่ยงอันตรายทั้งพายุฝนและอื่นๆที่เกิดจากการเดินทางในทะเล

แม่น้ำนางเรือเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ที่สร้างเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจของมนุษย์ให้รู้สึกมั่นคงปลอดภัยและในด้านการประกอบอาชีพ จากการศึกษาพบว่าชาวประมงพื้นบ้านมีการอธิษฐานในการทำพิธีกรรมก่อนการออกทะเลจับปลาและสัตว์น้ำโดยการบนบานศาลกล่าวให้มีความปลอดภัยในท้องทะเล และหาปลาได้จำนวนมากพอที่ไม่ทำให้ตนขาดทุน เพราะต้องลงทุนทั้งค่าอุปกรณ์จับปลาน้ำมันเชื้อเพลิง เสปียงอาหาร น้ำแข็งที่ใช้ต้องปลาและแรงกายที่ลงไป แล้วเมื่อได้ตามสมปรารถนาแล้วต่อจากนั้นมีการทำพิธีกรรมแก่บนจากคำอธิษฐานที่ได้บนบานไว้ ซึ่งความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือชาวประมงพื้นบ้านมีความเชื่อว่าแม่น้ำนางเรือคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สิงสถิตภายในต้นไม้

ในความเชื่อของชาวประมงพื้นบ้านมีความเชื่อว่าเป็นผู้หญิงสิงสถิตอยู่บนหัวเรือและเมื่อมีการแสวงหาต้นไม้ที่นิยมใช้มาสร้างเรือคือ ต้นไม้ตะเคียนทอง ซึ่งมีความเชื่อมาตั้งแต่สมัยโบราณว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่ซึ่งมีถ้ามีต้นไม้ตะเคียนทองมาสร้างเป็นหัวเรือ เนื่องด้วยมีความเชื่อที่ว่าเปรียบเสมือนดวงตาที่คอยปกป้องดูแลให้เกิดความปลอดภัยและช่วยคุ้มครอง ซึ่งความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือนี้ผ่านการเรียนรู้จากเรื่องเล่าที่มีนางฟ้าถูกพระอินทร์สาปให้ลงมายังโลกมนุษย์เนื่องจากการทำผิดกฎสวรรค์เป็นเรื่องที่เล่าตกทอดกันมาจากบรรพบุรุษที่มีการแฝงถึงความเชื่อเรื่องเทพเจ้าศาสนาฮินดูมาผสมกลมกลืนกับความเชื่อในวิถีชีวิตชาวบ้าน ทำให้เกิดความเข้าใจถึงความเชื่อที่เกิดขึ้นในสังคมไทยจากอดีตที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อพื้นฐานระหว่างพุทธ พราหมณ์ และผีของสังคมไทย จวบจนมีลักษณะรูปแบบการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมความเชื่อพื้นฐานระหว่างพุทธ พราหมณ์ และผีที่สร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจให้ผู้คนในสังคมไทยมาจนถึงปัจจุบันแต่มีพิธีกรรมแตกต่างกันหรือใกล้เคียงกันขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของชุมชนแต่ละภาคของประเทศไทยที่สร้างสรรค์พิธีกรรมที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ที่สิ่งแวดล้อมความเชื่อในชุมชนและศาสนา

เงื่อนไขที่ต้องมีการประกอบพิธีกรรม เริ่มต้นจากการขอขมาและอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การแสวงหาไม้สร้างเรือไปจนถึงก่อนนำเรือส่งสู่ทะเลต้องมีการทำพิธีจากผู้รู้สาเหตุที่ต้องทำพิธีกรรมขอขมาเวลจะนำต้นไม้มาสร้างเรือ เพราะธรรมชาตินี้ยางของต้นตะเคียนทองมีสีแดง เปรียบดังโลหิตของมนุษย์ตามความเชื่อว่ามีชีวิตและสาเหตุที่โดยส่วนใหญ่จึงเลือกไม้ตะเคียนทองมาสร้างเป็นเรือ เพราะไม้ตะเคียนทองมีคุณสมบัติที่ลอยน้ำทนทานต่อสภาวะทั้งน้ำเค็ม น้ำกร่อยและน้ำจืดได้ดี ประกอบกับในอดีตมีจำนวนมากในป่าทางภาคใต้แถบจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง เวลาจะทำการตัดต้นไม้เพื่อมาทำสร้างเรือต้องมีการทำพิธีบูชาขออนุญาตโดยบุคคลที่ชาวบ้านให้การยอมรับและเป็นคนดีมีศีลธรรมในชุมชนที่เรียกว่า “หมอ” หรือ ในศาสนาอิสลามจะเลือก “โต๊ะอิหม่าม” หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “โต๊ะยี่” มาทำพิธีตั้งแต่การสรรหาต้นไม้ไปจนถึงการทำพิธีบูชาแม่น้ำนางเรือก่อนส่งลงทะเลเพื่อใช้ในการทำมาหากิน บทสวดที่ใช้ก็แตกต่างกันไปตามศาสนาแต่ละหมอหรือโต๊ะยี่ที่มาทำพิธีให้ด้วย อาทิเช่น ชาวไทยพุทธจะใช้บทสวดเดียวกับบทสวดทำขวัญนาคเวลาอุปสมบทเพื่อความเป็นสิริมงคล บางคนมีการสร้างบทสวดบูชาแม่น้ำนางเรือเอง ซึ่งมีการสืบทอดกันรุ่นต่อรุ่น ส่วนใหญ่ผู้สืบทอดมักเป็นลูกหลานของหมอทำพิธีหรือโต๊ะยี่ มีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการบูชาแม่น้ำนางเรือโดยการเล่าให้ฟังถึงวิธีการลักษณะของต้นไม้ที่มีคุณสมบัติเหมาะแก่การนำมาสร้างเรือใช้ในการทำประมงและท่องเที่ยวซึ่งแตกต่างกันไปตามของแต่ละบุคคล

อภิปรายผล

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือเป็นความเชื่อของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลา การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในกระบวนทัศน์การตีความ(The interpretive paradigm)เป็นกระบวนทัศน์หนึ่งของการแสวงหาความรู้ของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยถือหลักการการเข้าใจโลกต้องทำความเข้าใจผ่านประสบการณ์และมุมมองของผู้ที่อยู่ในสังคมนั้นๆ จึงต้องให้ความสำคัญแก่ความจริงเชิงอัตวิสัย(Sujective reality) ที่ศึกษาความจริงผ่านผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์และสถานการณ์(Situated actor) ซึ่งเป็นบุคคลผู้สร้างความหมายจากเหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้นผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์อย่างยาวนาน ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ภาษา และการกระทำต่างๆ ความจริงทางสังคมจึงไม่ใช่สิ่งที่ปรากฏขึ้นลอยๆ หากถูกสร้างสมกาลเวลาและการมีส่วนร่วมของบุคคลต่างๆทางประวัติศาสตร์ ประสบการณ์ และการสื่อสารสิ่งที่ถูกยอมรับว่าเป็นความจริงคือความจริงผ่านวิธีการมองโลกและเข้าใจโลกร่วมกันของคนในสังคมนั้นๆสอดคล้องกับผลการศึกษาที่

ความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือถูกสร้างความหมายให้เป็นสัญลักษณ์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในลักษณะของสัมภเวสีที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึนึกคิด ความเชื่อ วิถีชีวิตและความต้องการความมั่นคงปลอดภัยด้านจิตใจของมนุษย์ แม่น้ำนางเรือถูกกำหนดให้มีลักษณะเป็นผู้หญิงบ้างหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็นแต่มีอิทธิพลต่อความเชื่อและเกิดคุณค่าทางด้านจิตใจของชาวประมงพื้นบ้านที่เชื่อว่าแม่น้ำนางเรือมีอยู่จริง ทำหน้าที่คอยปกป้องคุ้มครองเจ้าของเรือและผู้ที่มีความเชื่อในแม่น้ำนางเรือสะท้อนถึงการสร้างความหมายเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือในการศึกษานี้หมายถึงการสร้าง ความหมายต่อสัญลักษณ์ที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวภายในจิตใจของมนุษย์ซึ่งมนุษย์ในแต่ละบริบทสังคมได้สร้างเครื่องยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันต่างกันไปตามสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมของตน แต่มนุษย์ในทุกสังคมมีจุดร่วมเดียวกันคือมีความกลัวภายในจิตใจจึงจำเป็นต้องสร้างเครื่องยึดเหนี่ยวภายในจิตใจอาจเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรมและนามธรรมเพื่อบำบัดความกลัวภายในจิตใจ เพื่อให้สามารถดำรงวิถีชีวิตประจำวันและเป็นองค์ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดได้ เมื่อแพร่กระจายในวงกว้างก็กลายเป็นการสร้างเครื่องยึดเหนี่ยวของสังคมหรือสามารถแพร่กระจายไปยังสังคมอื่นๆได้ใกล้เคียง ผลการศึกษาสอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic interactionism) เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมและสภาพของสังคมมนุษย์เป็นการกระทำระหว่างกันทางสังคมโดยมีการกำหนดใช้สัญลักษณ์ (Symbol) สื่อความหมายระหว่างกันโดยใช้ภาษาสื่อความหมายระหว่างกันประกอบกับกิริยาท่าทางซึ่งมีความหมายสื่อสารกันได้ ดังนั้นการกระทำระหว่างกันทางสังคม โดยการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์มีการถ่ายทอดความคิด ซึ่งสัญลักษณ์และความหมายที่ถ่ายทอดให้แก่กันเป็นสังคมจึงเป็นผลผลิตทางสังคม (Social product) ที่ไม่มีมาตั้งแต่กำเนิด เป็นสิ่งที่เริ่มต้นจากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง คนในชุมชน เป็นต้น

ความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือเป็นความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติของคนในชุมชน มีการสืบทอดทั้งเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ ประวัติความเป็นมา พิธีกรรม รวมไปถึงภูมิปัญญาพื้นบ้านในการออกทะเล เป็นความรู้ที่สืบทอดผ่านครอบครัวไปสู่ชุมชนและเป็นสิ่งที่ชุมชน ยึดถือร่วมกัน ซึ่งความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือได้สอดแทรกในเรื่องความมั่นคงปลอดภัยมีผลต่อจิตใจและการปฏิบัติตนให้เป็นคนดีมีศีลธรรม แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวระหว่างความเชื่อในท้องถิ่นกับศาสนาได้อย่างผสมผสานลงตัว เพราะผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือต้องประกอบพิธีกรรมในการเคารพบูชาวิธีการประกอบพิธีกรรมแตกต่างกันไปตามความเชื่อของแต่ละคน

สิ่งหนึ่งที่ชาวประมงพื้นบ้านพึงระลึกและปฏิบัติคือต้องเป็นคนดีมีความประพฤติที่ดี เพราะอิทธิพลจากความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะอยู่และคอยคุ้มครองเจ้าของเรือที่เป็นคนดี ถือได้ว่าเป็นการขัดเกลาทางสังคมอย่างหนึ่ง เริ่มต้นจากครอบครัวไปสู่ชุมชนที่แผ่กระจายความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมไปกับกลวิธีในการทำประมงพื้นบ้านที่ปลูกฝังจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน ชาวประมงพื้นบ้านให้ดำรงตนเป็นคนดีสอดคล้องกับผลการศึกษาของสารณี ภูสนาม (2549: 81) ได้ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนต่อศาลหลักเมืองจังหวัดขอนแก่นพบว่าความเชื่อและพิธีกรรมต่อศาลหลักเมือง จังหวัดขอนแก่นผู้คนยังเชื่อ

ในอำนาจเหนือธรรมชาติมีอิทธิพลต่อการบันดาลให้เกิดความสุข ความสำเร็จ โชคลาภ การคุ้มครองจากภัยพิบัติต่างๆ จึงมีการกราบไหว้บูชา บวงสรวง บนบาน ขอพร ภายใต้ความเชื่อดังกล่าวจึงมีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับความปรารถนาของตน ความเชื่อและพฤติกรรมประกอบพิธีกรรมจะเป็นไปในลักษณะที่คล้ายคลึงกับศาลอื่นๆ ทั่วไป ทั้งๆ ที่เสาหลักเมืองดำเนินการแต่เริ่มต้นตามคติทางพุทธศาสนาแต่สุดท้ายยังเป็นความเชื่อและกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับความเชื่อดั้งเดิมและสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุทธาธิกุล กาญจนนารังกูร (2544: 202) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวบ้านที่มีต่ออนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีผลการศึกษาสอดคล้องกันในประเด็นของความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมของบุคคลมีต่อท้าวสุรนารีมาจากระบบครอบครัวมาจากการอบรมสั่งสอนเลี้ยงดู ทำให้ความรู้สึกผูกพันลึกในจิตใจ

การประกอบพิธีกรรมของบุคคลจะมีความเชื่อและแสดงออกให้เห็นได้การประกอบพิธีกรรมเป็นการแสดงออกทางหนึ่งที่ทำให้เห็นพฤติกรรมของบุคคลมีส่วนทำให้ความหมายของความเชื่อเป็นไปในลักษณะหลากหลาย เช่น เป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัด เป็นรูปเคารพศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ปกปักษ์บ้านศาลโชคลาภเป็นความใกล้ชิดเสมือนบรรพบุรุษผู้ที่นับถือมาประกอบพิธีกรรมแสดงความเคารพด้วยระบบความเชื่อที่มีต่อท้าวสุรนารีในการเข้ามาเป็นที่พึ่งพาทางจิตใจจากความเชื่อของปัจเจกชนในสังคม

ข้อเสนอแนะ

6.1.ควรมีการศึกษาต่อยอดเรื่องราวองค์ความรู้เกี่ยวกับแม่ย่านางเรือที่เกิดขึ้นในชุมชนต่างๆ ในประเทศไทยหรือในต่างประเทศ เช่น ความเชื่อ เรื่องราว ตำนานเกี่ยวกับแม่ย่านางเรือที่มีในกลุ่มประเทศอาเซียน เป็นต้น

6.2.ภาครัฐควรมีการรวบรวมข้อมูลและอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านความเชื่อในเรื่องของแม่ย่านางเรือและภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาชีพประมงพื้นบ้านไว้เป็นความรู้ของชุมชน สนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญา ความเชื่อ เรื่องเล่า นิทานพื้นบ้าน ภูมิปัญญาในท้องถิ่นด้านต่างๆ ที่กำลังสูญหายจากความทันสมัยที่เข้ามาสู่ชุมชน ทำให้คนในชุมชนบางส่วนละเลยความรู้ในด้านนี้โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่และสนับสนุนให้เห็นความสำคัญเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นหรือในด้านอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์. (2555). *วัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จิตา สาระยา. (2554). *ประวัติศาสตร์มหาสมุทรอินเดีย*. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- นระภาภรณ์ หะวานนท์และคณะ. (2548). *ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ: โครงการปริญญาเอกพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มณีนัย ทองอยู่และคณะ. (2547). *แนวคิดและวิธีวิทยาในการศึกษาสังคมชนบท*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานา.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2555). *โลกาภิวัตน์กับท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บพิศการพิมพ์.
- เลิศชัย ศิริชัยและคณะ. (2546). *สิทธิชุมชนท้องถิ่นภาคใต้*. กรุงเทพฯ: แชนพอร์ พรินต์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาธิต ภูสนาม. (2549). *ความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนต่อศาลหลักเมือง จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สุทธาธิกุล กาญจนนารังกูร. (2544). *การวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวบ้านที่มีต่ออนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง